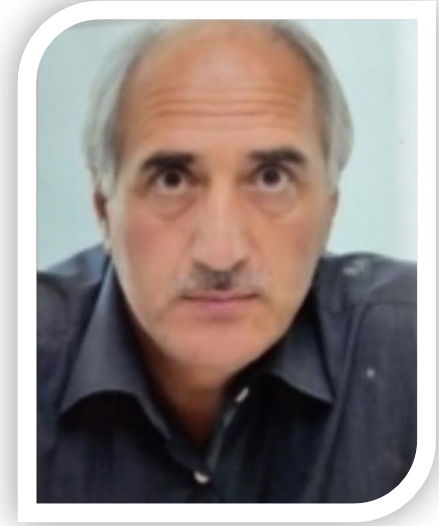

MEHMET ÇAVUŞOĞLU'NU HATIRLAMAK

ŞABAN KUMCU

*İstemem amma ki kodun hasret ile canı bile
İstemem sensiz olan sohbet-i yaranı bile
Neşati*

Millete Ödenen Borç

*“Akademisyenler fildişi kulelerinde,
hakemli dergilerde çok değerli makaleler
yayımlar. Milletin bunlardan haberi yoktur.
Oysa bu bilgilerin bir şekilde halka ulaştırılması
gerekir. Yazıya geçirilmeyen bilginin beş
paralık değeri yoktur. Bilgiyi değerlendirmek
için yazmak lazımdır. Bizim kültürümüzde
sohbet geleneği yaygındır. Alanında yetkin*

*birçok kişinin bilgileri yazıya geçirilmediği için
sohbet meclislerinde buharlaşıp gitmiştir. Prof.
Dr. Mehmet Çavuşoğlu*

Mehmed Çavuşoğlu, bilgisini, birikimin öğrencilerine aktarmış, ortalama okuyucunun anlayacağı seviyede yazılar yazarak milletine borcunu ödemiştir. *“Divanlar Arasında”* kitabında yer alan denemeler, sonraki nesillerin divan edebiyatını sevmesine vesile olmuştur. Çavuşoğlu hem bir bilim adamı hem de sanatkardır. Sadece bilim adamı veya sanatkâr olanların bunları yazması mümkün değildir.

Bu yazımızda bizim yaşımıza göre hocalarımızı hocası olan *“divan bercestesi”*, *“ocak-başı- sohbetlerinin rindi, adım adım keşfedilmeyi bekleyen, bal özlü”* Mehmet Çavuşoğlu Hoca'yı, onu seven dostlarının, ağabeylerinin, meslektaşlarının ve hocalarının dilinden anlatacağız. Fethi Gemuhluoğlu Ağabey'in vefatından sonra yazılan *“Dostluk Üzerine”* Kitabı'nda, Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu, *“Aziz Fethi Bey”* ile yaşadığı bir hatırasını kendi dilinden şöyle anlatır. *“Biz onun kardeşleri, çocuklarıydık. Onu son ebedi ıstıratgahına gönderirken, annesinin kabrini açtıklarında ayak ucunda sol tarafta kemikleri gördüm. O manzara beni hayli duygulandırdı. Bunu burada anlatmak zor. Bir İran şairi diyor ki ;*

*Ez beyaban-ı âdem ta
ser-i bazar-ı vucud,
Be telaş-ı kefeni amade
üryani çend*
“Yokluk çölünden varlık pazarına bir kefen almak telaşıyla gelmiş birkaç çıplak...”

“Fethi Ağabey, “bazen Laleli'ye kahveye gelirdi, sonra bir ara Marmaray'a da geldi. Bana, “ne öğrendin bugün ne var, bir şey var mı diye sorardı..?Bir gün “gözlerle alakalı bir şeyler var ağabey” dedim, Necip Fazıl'ın, gözlerle alakalı bir şiirini okudum.”

*Bir şey kalmaz yalnız,
Kalır maziden gözler,
Ölür de her yanımız,
Sağ kalır neden gözler..?*

*Birer yıldız olur da
Kırpışır lar havada,
Kupkuru bir kafada,
Apaçık giden gözler.*

Mehmet Çavuşoğlu Hoca'nın tam adı Mehmet Yıldız'dır. Onun vefatıyla bir “Kutup Yıldızı” aramızdan ayrıldı. Genç

yaşında vefat eden Çavuşoğlu Hoca, Türkoloji'nin en büyük kayıplarından biri oldu. Milletimize, “Divan Edebiyatı'nın şahsi zevk, meslek ve ilim olarak, nasıl sevilip, nasıl araştırılacağını” gösterdi...?” Divanlarda yaşadı.” Prof. Dr. Durali Yılmaz, Necip Fazıl'ın, bir gün kendisine, *“akraba olmuşsunuz, yıllar önce ayrılıp gitti. İçimde zemberek boşandı. Mehmet'i bana getir”* dediğini anlatır. Görüştiklerinde de *“Mehmet iyi ki geldin, gittiğinde bende boşanan zemberek şimdi yeniden kuruldu. Gelmeseydin, gözüm arkada kalacaktı”* der ve ona derin muhabbetini gösterir. Necip Fazıl, Mehmet Çavuşoğlu'nu kendi oğlu gibi severdi.

Aziz Dost Mehmet Çavuşoğlu'nu Anarken / Prof. Dr. Birol Emil....

“İlim, hikmet, aşk, şiir, musiki, sohbet ve işret... Eski şiirimizin ve şairlerimizin dünyası bunlar etrafında kurulmuştur. Divanlarımızı dolduran sesler hep bunların terennümleridir. Eskilerin ve Şark'ın asıl “arşetip”i (değişmez kültürel kodları) “Rind” tipinin vasıfları da bunlardır. Bunların olduğu yerde bir “Rind kültürü” ve hayat karşısında alınan “Rindane tavır” vardır. Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu'nu tanıyanlar, onun bazı anlarda, bilhassa masa ve “ocak-başı” sohbetlerinde bu tipi nasıl temsil ettiğini iyi bilirler. Eski şairlerimizin dünyası bunlar etrafında kurulmuştur. İşte Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu, edebiyat tarihiyle metin şerhi, metin neşrini kendi şevki, hassasiyeti ve şairlik tecrübesiyle birleştirerek böyle bir edebiyatın ilmini ve hocalığını yapıyor, onun parıltılarını etrafına aksettiriyordu.

Hassasiyetinin had safhaya vardığı, rintleştigi, yani tam kendi kendisi olduğu bir yaz gününün öğle sonrasında çok sevdiği Tanpınar'ın

Rumelihisarı'ndaki mezarına gidip, Fatiha okuduktan sonra, gözyaşları içinde “ *beni ancak sen anlarsın hocam*” diyerek hüngür hüngür ağlayışını hiç unutamayız. Paris’e yazdığı bir mektup da “Biolcuğum, biliyorsun ki ben dehanın sınırına çarpıp geri dönen bir şiir ve eski edebiyat meczubuyum” diyordu. Bilhassa bazı çok hususi anlarında dehanın sınırlarını zorlayan bu güzel, bu tatlı, bu emsalsiz eski edebiyat meczubu, yazık ki vakitsiz gitti. Takdiri hiçbir tedbire uymayan Cenab-ı Hakkın bütün rahmet ve mağfireti senin üzerinde daim olsun, benim aziz ve büyük dostum.

.....Bir gün eski edebiyatımızın eski kültürümüzle münasebetinden bahsederken. “ben eskilerde kendimi, kendimizi, geçmişimizi, bugünümüzü ve geleceğimizi arıyorum” demişti. Eski şiirimiz ona göre, büyük bir kültür ve medeniyetin şiiriydi. Eriştiği güzellik, mükemmellik ve estetik ideal bakımından kelimenin tam anlamıyla klasik bir şiirdi. Bütün klasikler gibi mükemmeldi. Orijinaldi. ...Eskiler söylenilebilecek her şeyi söylemişlerdi. Bizim bütün saadetimiz, ızdırabımız, aşkımız, hicranımız, kültür ve medeniyetimiz, bilhassa Yahya Kemal’in “şevk ve cuşış” kelimeleriyle karşıladığı lirizmimiz, nadide mücevherler gibi kendi güzellikleri içinde parıldayan divanlarımızdaydı. Onları iyi anlayıp, severek, seçerek sadece bugüne değil, bugünün gözüyle geçmişe ve yarına da pek çok şey kazandırabilirdik.

Bunu böyle yapmakla ihtimaldir ki Türk sanat ve edebiyatında bir Rönesans imkânı bile doğabilirdi. Hemen söyleyeyim ki aşktan ve aşk kadar güzel bir duygu olan dostluktan doğan sevginin ve ölümün musallat ettiği ızdırabın olduğu yerde aklın ve ilmin hiçbir hükmü yoktur. Hayatın ve kaderin bu iki muammasını (bilmecesini)

hangi felsefenin spekülasyonu ve hangi ilmin objektif hakikatiyle izah edebiliriz..? Onlara kalbimiz dışında hangi akli icat ve ilmi hakikatle sebepler bulabiliriz..? İnsan ruhunun anlaşılabilir ilcaları ve dinin ulvi hakikatleri haricinde onların hiçbir sebebi, ilmi ve felsefi izahı yoktur.

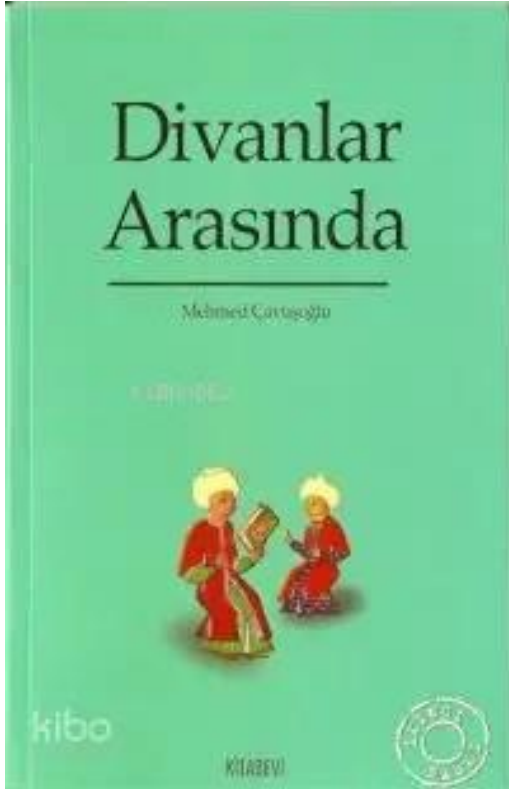
“*Kalb*” kelimesini bu nevi hadiselerle açıklık getirecek bir genişlikte ve derinlikte anlamak şartıyla *Pascal*’ın sözünde bir hakikat payı bulabiliriz. “*Kalbin öyle silahı vardır ki akıl onları izah edemez.*”.....Onun hakkında ancak sevgimden, dostluğumdan, hatıralarımdan bahsedebilirim. İlminden ve ilim adamlığından değil. Esasen Prof. Çavuşoğlu’nun Eski Türk Edebiyatı sahasında eriştiği son noktayı anlatmak benim sahamın ve yetkimin çok üstünde bir ihtisas gerektirir. Bu bende yoktur. *Abdülhak Hamid “Makber”de* geçen şu beyti nasıl aklıma geldi şaşarım.

*Cilven olamaz mı tam bensiz
Noksanı mıyım kemalinin ben*

“Makber”i bir bütün olarak okuduğum zaman dikkatimi çeken bu beyitteki kader ve tecelli fikri, nereden bilebilirdim ki yıllar sonra benim aziz dostumun hazin sonuna uygun düşecekti!.. Bir an “Yarabbi, demiştim, senin mutlak kemalinin ispatına böyle bir delil mi lazımdı..? Çavuşoğlu bu kadar vakitsiz sona kavuşmasaydı kudret ve azametinden ne eksilirdi..? Bittabi hakikatte kendi acım olan bu anlık duyguyu tövbe ve istiğfarla söndürmeye çalışmışım. İlahi takdire inananlar için ölümün zamanı ve mekânı elbette ki yoktur. Ölüm sadece beşerî manada bir bitiş, bir son sukuttur. Bu sukut ne kadar trajik olursa olsun, takdir-i ilahi onu, biz geride kalanlar için bir çeşit ebediyet musikisi yapar. Sevdiklerimizi her hatırlayışta, rüyalarımızda her görüşümüzde bu deruni sese kulak verimiz.

Hiç şüphe etmiyorum ki siz Çavuşoğlu'nu tanıyanlar, onun dostları, siz de bu anda bu deruni sesin içinde yükseldiğini hissetmektesiniz.

.....Ben çevremde, bu kadar geniş zaman fasılasına rağmen heyecanını, hatta ihtirasını hiç kaybetmeden kendi ilim sahasına bağlanmış pek az insan gördüm. *Tanpınar'ın* mısrası sanki bu devamlılığın hikayesiydi. "Hep aynı hayalin peşinde bu yolculuk." Bunaldığı bir gün, *Tanpınar'ın* mezarının başında "Beni ancak sen anlarsın hocam" diyerek hüngür hüngür ağlamasını hiç unutamayız. Zaten onun Divan Edebiyatı'na bağlılığı bazı aşklar gibiydi. Prof. Çavuşoğlu, bu edebiyatı sadece

sevmek değil, ihtirarla sevmek istiyordu. Nitekim öyle oldu, öyle sevdi, öyle çalıştı ve eserlerini öyle verdi.

Divan Edebiyatı, şahsi zevk meslek ve ilim olarak nasıl sevilir nasıl araştırılır..? Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu'nun buna cevabı yeni yetişenler için bir derstir. Mizacının bütün heyecanını, ruhunun bütün

ihtirasını, bilgi ve zekasının bütün yerlerini, muhayyilesinin bütün icat kabiliyetini o anda masası başında okuduğu veya incelediği Divan şiirinin mısralarına döker, ilimde adına "edition critique" denilen tatsız metodu, ama zevkli metin şerhi usulüne böyle uygular, bir kitabına verdiği isimle, hakikaten "*Divanlar Arasında*" yaşardı. Bu her şeyden önce ilmini şahsi zevk ve şahsi mizaç haline getirmektir ve doğrudur."

Bir Yüzü Sanata, Bir Yüzü Bilime
Dönük Adam Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu /
Durali Yılmaz

*Ne zaman تنها kıyılara insem,
Gün batımı, ay doğumu sıraları
Bir sahil fenerine yaslansam
Büyüyor koyuluğunda suların
Gözlerin gözlerin gözlerin
Bir uzak, bir yakın.*

Mehmet Çavuşoğlu

"Mehmet Çavuşoğlu bir Divan Edebiyatı profesörüydü. O, şiiri, bir formülü çözümler gibi çözümlüyordu. Alışlagelmiş kurallar açısından yani bilimsel açıdan bakmıyordu meseleye, bir sanatkâr bakışıyla bakıyordu. Bir gün, *Tanpınar'ın* bütün sanatı "*On dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı'ndadır*" dedi. *Tanpınar'ın* öğrencisi Çavuşoğlu, aynı ortamı ve konsantrasyonu yakalayabilseydi "*Divanlar Arasında*" çoğalarak birkaç cilt olabilir miydi..? *Tanpınar'ın* "*On dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı*" emsali, Çavuşoğlu' da "*On Altıncı Yüzyıl Türk Edebiyatı'nı* yazabilir miydi..? Evet, hiç tereddüt etmeden söyleyebilirim ki yazabilirdi. Zaten Çavuşoğlu'nun en büyük hayali kapsamlı bir "*Divan Edebiyatı Antolojisi*" yapmaktı. Bu eser izahlı ve dört cilt olacaktı. Özellikle bu şiirin zirvesi olan "*On Altıncı Yüzyıl*" en temel cilt olacaktı. Belki de bu asır iki cilt olacaktı. Diyordu ki "öyle bir antoloji

yapacağım ki Divan şiiri konusunda söylenmesi gereken her şey onda olacak. Bundan sonra başka bir kitaba ihtiyaç olmayacak."

.....Türk Edebiyatı'nın bir bütün olduğunu, edebiyatın temelinde bir dil macerası yattığını ben Mehmet Çavuşoğlu'ndan öğrendim.Onun inceleme ve araştırmalarını okuyanlar hemen farkına varırlar. Yıllar yılı öğrencilerin korkulu rüyası olmuş, edebiyatla uğraşanlara, hatta şair ve yazarlara bile yabancılaşmış ve neredeyse Türk Edebiyatı'nın dışına iteklenmiş olan "Divan Edebiyatı" Çavuşoğlu'nun sanatkarca yorumlarıyla eski saltanatına ve sevimliliğine yeniden kavuşmuştur."Divan Edebiyatı" maceramızı iyi bilmeden "Yeni Türk edebiyatının başlangıcı kabul edilen Tanzimat Edebiyatı ve sonrası sağlıklı bir şekilde kavranamaz. "

Divan Şiirinde Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu Rüzgârı / Barış Erdoğan.

"Denemelerinin başlıkları. *Lala Devri, İntihal İntihar, Destur, Işığın Sen Yak, Tam'pınar ile Feriştah, Mühre ve Mühür, Mucize, Dilsizlik, Bad-ı Saba, İnciler İncisi, Reyhan, Seydi Ali Halleri, Yıldızsızlık, Pervane, Melali Anlayan Nesiller...* Erdoğan'a göre edebiyat fakültesinde edebiyat öğretilmez, edebiyatın inceliklerinden söz edilir, melali anlayan nesle seslenilir. Okula adım atar atmaz kulağa bazı isimler fısıldanır, "büyük hocadır" diye. "Yeni edebiyatta Tanpınar'dan, eski edebiyatta Mehmet Çavuşoğlu'ndan yoksun kalmışsanız edebiyat fakültesi diplomanız geçersizdir.

Çavuşoğlu, kendini hemen ele vermeyen bir akik taşıdır, bir elmadır. Derinlerdedir Çavuşoğlu. Bal özlüdür gizem tufanıdır. Adım adım keşfedilmeyi bekleyen büyük bir ada, güç çözülen bir bulmaca, sıkı bir divan bercestesi... Çözüldükçe ipliği daha bir

parlayan...Sözler abidesidir. "Divan şiirini sosyal meselelerden uzak bir şiirdir peşin hükmüyle yola çıkıp, kapısını tıklatmadan şiir dünyamıza dönersek yanılmış oluruz. Şiir her zaman ana damarlarda atmaz kılcal damarları sızlata sızlata yol alır. Usta bir divan şiiri yorumcusu olan Çavuşoğlu, konuşmalarında "dilimin şerbeti" dediği Necati Bey'den bir beyit okumadan yol almaz.

Kendisine sorulan bazı sorulara cevap vermez. "Burası yol gösterir, ışığı sen yak" diyen bir alimdir. Şair, yazar, ressam Barış Erdoğan, "Bir Fani Mehmet Çavuşoğlu bir de baki Mehmet Çavuşoğlu vardır" der. 1981'de her taraftan baharın fışkırdığı Mayıs ayında Priştine yakınlarında Murat Hüdavendigâr türbesine birkaç metre kala Çavuşoğlu göz yaşlarıyla kendisini yere atar, sürüne sürüne huzura varır. "Sultanım, sana layık olamadık, affet bizi" diyerek hıçkırıklara boğulur. *Balkanlarda, Fransa'da, Amerika'da, Rusya'da* her yerde ibadet edecek bir yer bulur. Camileri dolaşır iki rekât şükür namazı kılar.

"Yıldızı düşkün bahtı kara." Çavuşoğlu gibi kişiler kutup yıldızına benzer. Onların olmadığı bir dünya, ışısız, sansürlü bir gece gibidir. Çavuşoğlu'nun tam adı Mehmet Yıldız'dır. Erdoğan, "Hayali Kaldı" adlı denemesinde; "bu dünyadan kimler gitmedi ki? Necatiler, Bakiler, Fuzuliler, Şeyh Galipler konup göçtüler. Her birinin "hayali" kaldı. Bugün elli yıl geriye dönüp bakıyorum, hocaların hocası Tarlan gitmiş, onun hayalini gerçekleştiren bir başka deha Çavuşoğlu gitmiş. Nasıl ki şair "Hayali" gitmiş, eserleri kalıcı olmuşsa, Mehmet Çavuşoğlu da Divan şiirine getirdiği yorumlarla kalıcı olmuştur. /Suzu dilde / gönülde, hayali / Sözü dilde, hayali gözde kaldı. "

*Sonunda biz de geçtik sevdiğim,
Masaldaki gök kuşağının altında.
Mehmet Çavuşoğlu*

Mehmet Çavuşoğlu, 1935 yılında Ordu ilinin Perşembe ilçesinin Saray köyünde doğdu. Küçük Mehmet doğduğunda Saray köyünde sabah olmak üzereydi bir oğlu olduğunu eski bir köy adetiyle komşularına duyurmak için evinin bahçesine tüfeğiyle çıkıp havaya kurşunları sıktığında gökyüzünde sadece parlak bir yıldız gördü. O zaman oğlunun göbek adını da “Yıldız” koydu. Altısı erkek, ikisi kız sekiz kardeşirler. *Mehmet Yıldız Çavuşoğlu*, ortaokul sıralarında edebiyatı

sevdi. Ortaokulu bitirdiğinde Ordu Lisesi’nin müdürü, öğretmen olan babası *Mehmet Fahri Bey’e*, “bu çocukta bir kabiliyet görüyorum. Onu İstanbul’da okutalım. *Haydarpaşa Lisesi’nde bir dostum var. Adı Mahir İz*, Mehmet’i ona gönderelim” der. Böylece *Mehmet Çavuşoğlu Haydarpaşa Lisesi* öğrencisi olur. *Haydarpaşa Lisesi’nde Mahir İz’ in* yanında *Nihal Atsız, Emin Altan* gibi hocalar vardır. *Mahir İz*, onun içindeki edebi ateşi görerek onu bu sahada yönlendirir.

*Bir gün olur deli gönül,
Şifasını bulur elbet
Her bülbüle sevilen gül
Birine yar olur elbet*

*Kimse bilmez halımızdan
Anlayan yok dilimizden
Dost tutmazsa elimizden
Alem bize güler elbet
Mehmet Çavuşoğlu*

Doç. Dr. Nurettin Topçu, *Fethi Gemuhluoğlu* gibi şahsiyetleri bu yıllarda tanıyan *Çavuşoğlu*, *Milliyetçiler Derneği’nde* sohbetleri takip eder. 1950’li yılların ortalarında Vatan ve Millet caddelerinin yapılması esnasında Edirnekapı

Şehitliği’nden nakledilmek üzere açılan yeniçeri mezarlarında daha dün gömülmüş gibi duran bozulmamış yeniçeri cesetlerini gören *Çavuşoğlu* çok duygulanır ve “*Ulubatlı Hasan Destanı*” adlı uzun bir manzume yazar ve yayımlar.

Ulubatlı Hasan Destanı’ndan...

*Sana atalarımın destanını anlatayım
Masal deyu...
Al yeşil bayraklara sarayım seni
Beşik deyu...
Kılıç kalkan vereyim yumuk ellerine
Oyna deyu...*

Mehmet Çavuşoğlu babasının ısrarıyla *İstanbul Hukuk Fakültesi’ne* kaydolur. *Mehmet Genç, Erol Güngör, Sezai*

Karakoç ile dost olur. Bu dostlukları ölümüne kadar sürer. *Hukuk Fakültesi’nden Edebiyat Fakültesine*

geçişini şöyle anlatır. “.....Haydarpaşa Lisesi bitti, Hukuk Fakültesi’nde talebeyim. Fethi Gemuhluoğlu Ağabey, “Sen buraya niye geldin, sen bütün ömrün boyunca dava dosyalarını okuyabilir misin,

Fakültesi’ne gir, bırak bunları, orada tasavvuf edebiyatla uğraş, ne yapacaksın hukukçu olup da! Bir yığın arkadaşımız var, onlar o işi yapsınlar” dedi. Defterimde ve kitaplarımda Fethi Ağabey’in çok sevdiği Yenişehirli Avni Bey’in, Osman Şems Efendi’nin Muhittin Raif Bey’in şiirlerinden, mısralarından parçalar vardı. Ve ben iyi bir hukuk talebesi olamadım. Ben onun telkiniyle Edebiyat Fakültesi’ne girdim.”

Üniversitedeki öğrencilik yıllarında Beyazıt Küllük ve Marmara Kıraathanesi, Çınaraltı gibi, tarih ve edebiyat sohbetleri yapılan mekanların müdavimi olur. Hacı Muzaffer Özak, Sakallı Baha Bey, İzzettin Şadan, Fethi Gemuhluoğlu gibi şahsiyetlerin sohbetleri fakültede de Ahmet Hamdi Tanpınar, Reşit Rahmi Arat, A. Caferoğlu, Mükrimin Halil Yinanç, Mümtaz Turhan gibi alimlerin dersleri Çavuşoğlu’nu ilmi, edebi, fikri ve genel kültür açısından olgunlaştırır.

Fakülte öğrenciliği yıllarında eski Türk edebiyatına ilgi duyar. Metinler Şerhi Profesörü Ali Nihat Tarlan’ın talebesi olur. 1962’de “Yenişehirli Avni Bey Divanı” isimli lisans teziyle İstanbul Edebiyat Fakültesi’nden mezun olur. 1963 yılında Türk Edebiyatı Kürsüsü’nde asistanlığa başlar. Prof. Tarlan’ın gözetiminde “Necati Bey Divanı’nın Tahlili ve Sistematiği İndeksi” adlı doktora tezini hazırlarken, Yahya Bey, Amri, Vasfi, Hayreti, Helaki, Zati, Üsküplü İshak Çelebi divanları ve Yahya Bey’in Yusuf ve Zeliha Mesnevisi gibi yayımlanmış eserleri hocası Ali Nihat Tarlan’dan öğrendiği “tenkitli metin hazırlama

kanunları, nizamnameleri takip edebilir misin..?” Bunu kendine sor, evet diyorsan devam et Hukuk’a, ama değilse bunu değiştir” dedi. Ben sesimi çıkarmadım ama iki sene devam ettim Hukuk’a. “Şimdi Edebiyat

metodunun” başarıyla hazırlanmış metin örnekleridir.

1966’da evlenir. 1967’de doktor olur. 1970-71’de bir yıl İngiltere’de Cambridge, Oxford, Salisbury, Brighton, Isle of wight ve Edinburg’da araştırma ve incelemelerde bulunur. Buralarda bulunduğu süre içinde, dostları, arkadaşları ve meslektaşlarına olan hasretini “İstifsar-ı hal” başlıklı manzumelerinde dile getirir.

Geldim diyar-ı kafiye Şehzade Cem gibi,
Dikdim şimal-i mağribe ahı alem gibi

Aslı nedir diye bana sorma bu firkatin
Yakdım derunu nar-ı esefle Kerem gibi.

1973’te Prof. Dr. Abdülkadir Karahan başkanlığında, Prof. Dr. Muharrem Ergin, Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş, Prof. Dr. Sadettin Buluç ve Prof. Dr. Mehmet Kaplan’dan oluşan jürinin raporuyla doçent, 1980 yılında profesör oldu. 1984 yılında SSCB İlimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü’nün davetlisi olarak Moskova’da araştırma ve incelemelerde bulundu. Aynı yıl, İtalya, Avusturya, Almanya ve İngiltere’de araştırmalar yaptı. 14 Aralık 1984’te Mimar Sinan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi’ne edebiyat profesörü olarak atandı.

Yugoslavya, Saraybosna, Üsküp, Bükreş’te kongrelere katılır. Fransa ve Almanya’da toplam altı ay süreyle çalışmalar yapmıştır. Konya Selçuk Üniversitesi’nde bir yıl misafir öğretim üyeliği yapmıştır. 1983 yılında Nida Tüfekçi’ye ikinci bir manzum bir mektup gönderir.

.....
 Türküler var dosttan haber getirir
 Türküler var gam yükünü götürür
 Türküler var var aklımı yitirir
 Türküler var kara kışım yaz eder.

Uzun hava dert harmanı savurur
 Topal koşma yüce dağı devirir
 Bir semahı yüreğimi kavurur
 Hoyrat yakar beni külsüz köz eder.

Genç ve Değerli Bir Bilim Adamını Yitirdik / Dr. Alim Kahraman,

“1974 yılı Kasım’ında ilk dersimizi Mehmet Çavuşoğlu’nun yapacağını öğrendik. İzmirli Kerem isimli bir kız arkadaşımızın derse ilgisinden kaynaklanan heyecanını yenemeyerek aceleyle hocanın sözünün arasına girmesiyle üç yıllık ders programımız boyunca hocadan sık sık duyacağımız, *Muallim Naci’ye* ait olduğunu hatırladığım şu beyti, bu ilk derslerden birinde söyledi ve tahtaya yazdı.”

*Atılma dur suhen-i ehl-i hali anlamadan
 Cevaba etme tasaddi suali anlamadan*

Mehmet Çavuşoğlu / Prof. Dr. Zeynep Kerman,

“.....Mimar Sinan Üniversitesi, Güzel Sanatlar Akademisi, Fen Edebiyat Fakültesi’nde imkanlar çok sınırlıydı. HER Bölüme en fazla dört oda tahsis edilmişti. Buna rağmen Çavuşoğlu dışında bütün bölüm başkanları en büyük odayı kendilerine tahsis etmişlerdi. Asistanlar, öğretim görevlileri adeta üst üsteydiler. Bazen aynı masayı dönüşümlü olarak kullanıyorlardı. Çavuşoğlu ise küçük odalardan birini seçmiş, büyük odayı öğretim görevlileri ve asistanlara tahsis etmişti. İki yardımcı doçent ise başka bir küçük odadaydılar. Ben bu düzeni aynen devam ettirdim. Zira en çok çalışmaya muhtaç olanlar gençlerdi. Sevgili Mehmet Çavuşoğlu, sen aramızdan çok erken

ayrıldın ama hiç unutulmadın. Nurlar içinde yat.”

*Bizler kaleyiz, ömür de zincir sürürüz
 Gelmekte ve dönmekte sanırlar ki hürüz
 Farkında değil kimse bu korkunç kaderin
 Yalnız doğarız, sadece yalnız ölürüz.*

*Mehmet Çavuşoğlu Ağabey İçin Prof.
 Dr. Abdullah Uçman,*

“...Odasının duvarında manevi feyz aldığını söylediği *Ali Nihad Tarlan*, Haydarpaşa Lisesi’nden hocası olan *Mahir İz*, kendisinin *Baha Bey* dediği *Baha Kahyaoğlu’nun* resimleri vardı. Odası dergâh gibiydi. ...Onun bu mütevazı odasında tadına doyum olmaz sohbetlerin müdavimi olmuştuk. Onun odasına fakülte dışından, onu tanıyan değişik çevrelerden birçok insan gelirdi.

O Ali Nihad Tarlan ve Mahir İz Hoca’nın yakınında bulunmuş, evlerine girip çıkmış, sofralarına oturmuş gerek onlardan gerekse onlara yakın çevrelerden şiir zevkiyle birlikte edep, erkan öğrenmişti. Hece vezni, aruz vezni, serbest vezin ve klasik tarzda şiirler yazabilen ebcetle doğum ve ölüm tarihleri düşürebilen, ilham dünyası son derece zengin iyi bir şairdi. “Bir kez olsun yakınlarını incitecek bir söz söylediğini hatırlamıyorum. Haksızlıklara, kasten yapılmış hatalara katiyen tahammülü yoktu. Karşısındaki kim olursa olsun

doğruyu söyler, hakkı savunur, bizlere hiçbir zaman kendimizi ezdirmememizi söylerdi." Oğlu Mehmet Sami'ye, "Terbiye sınırını aşmamak kaydıyla gölgeni bile çiğnetme" diye öğüt vermiştir."

*Rahmet-i feyz olamaz düşmeyecek hake nebat
Mütevazı olanı rahmet-i rahman büyütür
Oy Çavuşoğlu Oy! Prof. Dr. Muharrem Ergin*

"1987 Temmuz'unun boğucu sıcaklarında kavruluyorduk. Fakat ateşin ne olduğunu senin ölümün gösterdi. Yaktı yandırdı bizi Çavuşoğlu! ...Öyle hayat, öyle enerji, öyle ilim, öyle hizmet dolu idin! ...Genç yaşında Türkoloji'nin en büyük kayıplarından biri oldun. Memlekette bin bir müşkülle yükseltmeye çalıştığımız Türkoloji binasının şimdi seninle bir duvarı daha çökmüş oldu. ...Sen Eski Türk Edebiyatı'nın, Divan Edebiyatı'nın otoritesi olmuştun. Divan Edebiyatı mazmun denen çok defa kapalı semboller alemine dayanır.

Bu alemin derinliğine ve zevkine ermek için metin şerhi diye bir disiplin teşekkül etmiştir. Rahmetli Hocamız Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan bu disiplinin kurucusu ve en büyük üstadıydı. Sen kürsüsünde ondan el almış olarak bugünkü neslin en önde gelen metin şerhi mütehassısı olmuştun. Bu sahada genç yaşta bir kutup haline gelmiştin. Genç nesiller sıkışınca sana başvuruyorlardı. Şimdi kime gidecekler Çavuşoğlu. Divan edebiyatı bu mazmunlar edebiyatı olmanın yanında aynı zamanda gerçek aleme açık, mahalli unsurlar da taşıyan bir kültür koluydu. Sen metin şerhinin yanında Divan edebiyatının bu gerçek tarafını da dirayetle ortaya koyuyordun."

Yazımızı, hocamızın çok sevdiği Taşlıcalı Yahya'nın bir beytiyle bitirelim.

*Ferid-ii alem idi, alim idi, a'lem idi
Muhammed ümmetine mevti mevt-i alem idi*

Alemin bir tanesiydi, alim idi, (Divan edebiyatını) en iyi bilen idi. Ölümü Muhammed ümmetine dünyanın sonu gibiydi, sanki.

Kaynakça: Osman Fikri Sertkaya, Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu, Dergipark.org.tr / Dr. Ali Çavuşoğlu, Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu, Gece Kitaplığı, Ankara, 2024.